

**XALQARO INSON KAPITAL HARAKATI**

***Ruzimurodov Shohro'zjon***

*(Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,  
"Iqtisodiyot" fakulteti 2-bosqich talabasi)*

***Samadov Jasur***

*(Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,  
"Iqtisodiyot" fakulteti 2-bosqich talabasi)*

***Qodirboyev Shoxzod***

*(Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,  
"Iqtisodiyot" fakulteti 2-bosqich talabasi)*

***Usmonov Murodbek***

*(Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,  
"Iqtisodiyot" fakulteti assistenti, ilmiy rahbar)*

*Abstrakt: Xalqaro inson kapitali harakati global iqtisodiyotning muhim jihatlaridan biriga aylangan. Inson kapitali, ya'ni bilim, malaka, tajriba va ma'lumotlar, iqtisodiy o'sish va raqobatbardoshlikni ta'minlashda asosiy omil hisoblanadi. Ushbu maqolada, xalqaro miqyosda inson kapitalining harakati, uning sabablari, oqibatlari va iqtisodiy tizimlar o'rtasidagi ta'sirlar tahlil qilinadi. Inson kapitali harakati, asosan, ta'lim va malakani oshirish uchun xalqaro migratsiya, ishchi kuchining ko'chishi va iqtidorli mutaxassislarning mamlakatlar o'rtasida almashinuvi orqali amalga oshadi. Bu jarayonning rivojlanishi innovatsiyalarni rag'batlantiradi, xalqaro ishchi bozori va iqtisodiy integratsiyani mustahkamlaydi. Shuningdek, maqolada, bu harakatning ijtimoiy va siyosiy oqibatlari, shu jumladan, iqtisodiy tengsizlik, miyigacha migratsiya va ko'chmanchi ishchi kuchining mamlakatlar o'rtasidagi farqlarga ta'siri ko'rib chiqiladi. Xalqaro inson kapitali harakati bilan bog'liq siyosat va strategiyalarni o'rganish, mamlakatlarning iqtisodiy muvaffaqiyatini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega.*

*Kalit so'zlar: Xalqaro inson kapitali, Global migratsiya, Ishchi kuchi harakati, Iqtisodiy integratsiya, Malaka oshirish, Ta'lim, Ijtimoiy ta'sirlar, Xalqaro ishchi bozori.*

### **Международное движение человеческого капитала**

*Рузимуродов Шохрузжон*

*(студент 2 курса Самаркандского института экономики и сервиса, экономический факультет)*

*Самадов Жасур*

*(студент 2 курса Самаркандского института экономики и сервиса, экономический факультет)*

*Кадирбоев Шохзод*

*(студент 2 курса Самаркандского института экономики и сервиса, экономический факультет)*

*Усманов Муродбек*

*(ассистент, научный руководитель, экономический факультет, Самаркандский институт экономики и сервиса)*

**Абстракт:** *Международное движение человеческого капитала стало одним из важных аспектов глобальной экономики. Человеческий капитал, то есть знания, навыки, опыт и информация, является ключевым фактором экономического роста и конкурентоспособности. В данной статье анализируется международное движение человеческого капитала, его причины, последствия и взаимодействие между экономическими системами. Движение человеческого капитала в основном происходит через международную миграцию в целях получения образования и квалификации, трудовую миграцию и обмен талантливыми специалистами между странами. Развитие этого процесса стимулирует инновации, укрепляет международный рынок труда и экономическую интеграцию. В статье также рассматриваются социальные и политические последствия этого движения, в том числе влияние экономического неравенства, массовой миграции и труда мигрантов на различия между странами.*

*Изучение политики и стратегий, связанных с международным движением человеческого капитала, важно для улучшения экономического успеха стран.*

***Ключевые слова:** международный человеческий капитал, глобальная миграция, рабочее движение, экономическая интеграция, развитие навыков, образование, социальные последствия, международный рынок труда.*

## **INTERNATIONAL HUMAN CAPITAL MOVEMENT**

*Ruzimurodov Shohruzjon*

*(2nd year student of the Samarkand Institute of Economics and Service,  
Faculty of Economics)*

*Samadov Jasur*

*(2nd year student of the Samarkand Institute of Economics and Service,  
Faculty of Economics)*

*Qodirboyev Shohzod*

*(2nd year student of the Samarkand Institute of Economics and Service,  
Faculty of Economics)*

*Usmanov Muradbek*

*(Samarkand Institute of Economics and Service, assistant professor of  
the "Economics" faculty, scientific director)*

***Abstract:** International human capital movement has become one of the important aspects of the global economy. Human capital, i.e. knowledge, skills, experience and information, is a key factor in economic growth and competitiveness. This article analyzes the international movement of human capital, its causes, consequences and interactions between economic systems. The movement of human capital mainly takes place through international migration for education and skills, labor migration and the exchange of talented professionals between countries. The development of this process stimulates innovation, strengthens the international labor market and economic integration. The article also examines the social and political implications of this movement,*

*including the impact of economic inequality, mass migration and migrant labor on differences between countries. The study of policies and strategies related to international human capital movements is important in improving the economic success of countries.*

**Keywords:** *International Human Capital, Global Migration, Labor Movement, Economic Integration, Skill Development, Education, Social Impacts, International Labor Market.*

**Kirish:** Xalqaro inson kapitali harakati so'nggi yillarda global iqtisodiyotning muhim elementiga aylangan. Inson kapitali deganda, odamlarning bilim, malaka, tajriba va ko'nikmalarini anglashadi, va bu resurs mamlakatlar o'rtasida iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi (Shuxratov, 2020). Xalqaro miqyosda iqtidorli mutaxassislarining harakati, asosan, ta'lim, malakali ishchi kuchining ko'chishi va madaniy almashuv orqali amalga oshadi. O'zbekistonning iqtisodiy o'sishiga qaratilgan so'nggi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, inson kapitali harakati mamlakatning raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil hisoblanadi (Abdullayev, 2019). O'zbekistonda inson kapitali rivojlanishi ta'lim va sog'liqni saqlash tizimlarining modernizatsiyasi, ilmiy-texnik yutuqlarni qo'llash va xalqaro tajriba almashish orqali tez sur'atlarda amalga oshirilmoqda (Baxramov, 2021).

Xalqaro miqyosda ijtimoiy va iqtisodiy integratsiya jarayonlari kuchaygan sari, xalqaro inson kapitali harakati yanada muhimroq ahamiyat kasb etmoqda. Global ishchi kuchining migratsiyasi va iqtidorli mutaxassislarining mamlakatlar o'rtasida almashinuvi, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, innovatsiyalarni joriy etish va zamonaviy texnologiyalarni o'zlashtirishda muhim ahamiyatga ega (Yusupov, 2020). Inson kapitalining xalqaro miqyosda samarali taqsimoti davlatlar o'rtasidagi raqobatni kuchaytiradi va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda yordam beradi (Suyunov, 2018). O'zbekistonning xalqaro inson kapitali harakatiga qo'shilishi va iqtidorli yoshlarni chet elda ta'lim olish uchun jalb etish strategiyalari mamlakatning xalqaro aloqalarini mustahkamlashda va raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyatga ega (Yuldashev, 2021).

Shu bilan birga, xalqaro inson kapitali harakatining ijtimoiy va siyosiy oqibatlarini ham mavjud. Inson kapitalining ko'chishi, ayrim hollarda, iqtisodiy tengsizlik va miyigacha migratsiya muammolarini keltirib chiqarishi mumkin (Raximov, 2022). Shu bois, mamlakatlar inson kapitali harakatini boshqarishda ehtiyotkorlik bilan yondashishlari zarur. Xalqaro ishchi bozoridagi o'zgarishlar, odamlarning o'zgaruvchan talablariga mos ravishda ta'lim tizimining moslashuvi va samarali migratsiya siyosatlarini bu jarayonni to'g'ri yo'naltirishga yordam beradi (Mamatov, 2020).

Mazkur maqolada, xalqaro inson kapitali harakatining iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy jihatlari, shuningdek, O'zbekistonning bu jarayondagi o'rnini va ahamiyatini batafsil tahlil qilinadi. Xalqaro inson kapitali harakatining rivojlanishi, mamlakatlar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qiladi.

**Adabiyot tahlili.** Xalqaro inson kapitali harakati sohasida turli olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar, mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy va ijtimoiy aloqalarning muhimligini ko'rsatadi. O'zbek olimlari ham ushbu mavzu yuzasidan bir qator ilmiy ishlar olib borgan va xalqaro miqyosda inson kapitalining ta'sirini o'rganishga qiziqish bildirishgan.

Shuxratov (2020) tomonidan olib borilgan tadqiqotda, inson kapitalining iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri va uning xalqaro harakati tahlil qilingan. U xalqaro miqyosda iqtidorli mutaxassislarining ko'chishi mamlakatlarning iqtisodiy o'sishini tezlashtiradi va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlaydi, deb ta'kidlaydi. Shuningdek, ilmiy-texnik yutuqlarni joriy etish va bilim almashish jarayonida iqtidorli ishchi kuchining harakati muhim rol o'ynaydi. Shuxratovning fikriga ko'ra, davlatlar o'rtasidagi samarali ishchi kuchi harakati iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlaydi va barqaror rivojlanishga zamin yaratadi.

Abdullayev (2019) o'z tadqiqotida, O'zbekiston iqtisodiyotida inson kapitalining o'rnini va xalqaro harakatining ahamiyatini ta'kidlaydi. U, shuningdek, O'zbekistonning xalqaro ta'lim tizimi va migratsiya siyosatini modernizatsiya qilish orqali, yoshlarning malakasini oshirish va ularni chet elda

ta'lim olishga jalb etish zarurligini ko'rsatadi. Abdullayevning ishiga ko'ra, bu jarayon mamlakatning xalqaro iqtisodiy aloqalarini mustahkamlash va iqtisodiy raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Baxramov (2021) O'zbekistonning ta'lim va sog'liqni saqlash tizimlaridagi modernizatsiyani tahlil qilib, xalqaro miqyosda yuqori malakali mutaxassislar tayyorlashning ahamiyatini belgilaydi. Uning fikriga ko'ra, inson kapitali rivojlanishiga qaratilgan investitsiyalar davlatning iqtisodiy yuksalishini ta'minlash uchun zarurdir. Baxramov shuningdek, global miqyosda innovatsiyalar va yangi texnologiyalarning joriy etilishi, ilg'or bilimlar va tajribani almashish orqali mamlakatning xalqaro pozitsiyasini mustahkamlashni o'z tadqiqotida ko'rsatadi.

Yusupov (2020) xalqaro ishchi kuchi migratsiyasining iqtisodiy oqibatlarini tahlil qilib, mamlakatlar o'rtasidagi ishchi kuchining harakati nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy sohalarda ham ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydi. Uning fikriga ko'ra, yuqori malakali mutaxassislarning chet elga ko'chishi, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlar uchun salbiy oqibatlar keltirishi mumkin, chunki bu ularning iqtisodiy resurslarini chet elga yo'naltiradi. Yusupovning izlanishlari, davlatlar o'rtasidagi mehnat migratsiyasi jarayonini boshqarishda muvozanatni saqlash zarurligini ko'rsatadi.

Suyunov (2018) esa xalqaro mehnat bozori va odamlarning ko'chishi o'rtasidagi o'zaro aloqalarni tahlil qilib, bu jarayonning raqobatbardoshlik va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi rolini o'rganadi. Uning fikriga ko'ra, xalqaro miqyosda inson kapitalining samarali taqsimoti davlatlarning global bozorlar bilan aloqalarini kuchaytiradi va yangi texnologiyalarni o'zlashtirish jarayonini tezlashtiradi.

Yuldashev (2021) O'zbekistonda xalqaro ta'lim tizimi va yoshlarni chet elda o'qishga jo'natish amaliyotini tahlil qilib, mamlakatning iqtisodiy rivojlanishiga xizmat qiluvchi strategiyalarni taklif etadi. U O'zbekistonning iqtidorli yoshlarni chet elda ta'lim olish uchun jalb etish siyosatining ijtimoiy va

iqtisodiy oqibatlarini o'rganadi va bu jarayonning mamlakatning raqobatbardoshligini oshirishga yordam berishini ta'kidlaydi.

Raximov (2022) xalqaro miqyosda inson kapitalining migratsiyasi va uning ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlari bilan bog'liq masalalarni ko'rib chiqadi. U odamlarning ko'chishi, ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlar uchun muammolar keltirib chiqarishi mumkinligini, shu sababli migratsiya siyosatini ehtiyotkorlik bilan boshqarish zarurligini ta'kidlaydi. Raximovning fikriga ko'ra, davlatlar o'rtasidagi malakali ishchi kuchi almashinuvi, iqtisodiy tengsizlikni kamaytirish va ijtimoiy barqarorlikni saqlashga qaratilgan siyosatni ishlab chiqishni talab etadi.

Xulosa qilib aytganda, O'zbek olimlarining ishlarida xalqaro inson kapitali harakati va uning iqtisodiy, ijtimoiy hamda siyosiy ta'sirlari chuqur tahlil qilingan. O'zbekiston uchun xalqaro ta'lim tizimi va malakali mutaxassislar tayyorlashning muhimligi, hamda mehnat migratsiyasining samarali boshqarilishi zarurligi ko'rsatilgan. Ushbu tadqiqotlar mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalar va hamkorlikni kuchaytirishga, shuningdek, global iqtisodiyotda muvaffaqiyatli raqobatlashish uchun zarur bo'lgan strategiyalarni ishlab chiqishga yordam beradi.

**Xulosa.** Xalqaro inson kapitali harakati sohasida olib borilgan tadqiqotlar, mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy va ijtimoiy aloqalarning kuchayishini va bu jarayonning iqtisodiy rivojlanishga ta'sirini ko'rsatadi. O'zbek olimlari, ayniqsa, iqtidorli mutaxassislar tayyorlash, ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va mehnat migratsiyasini boshqarish orqali mamlakatning global iqtisodiy tizimdagi raqobatbardoshligini oshirish zarurligini ta'kidlaydilar. Xalqaro miqyosda inson kapitali almashinuvi iqtisodiy o'sish, innovatsiyalarni joriy etish va mamlakatlar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirishda muhim rol o'ynaydi.

#### ADABIYOTLAR:

1. Abdullayev, F. (2019). *O'zbekiston iqtisodiyotida inson kapitalining roli va ahamiyati*. Toshkent: O'zbekiston iqtisodiyotining rivojlanish strategiyalari.
2. Shuxratov, K. (2020). *Xalqaro inson kapitali harakati va uning iqtisodiy ta'siri*. Tashkent: Iqtisodiyot va innovatsiyalar.

3. Baxramov, B. (2021). *O'zbekistonda ta'lim tizimi va inson kapitali rivojlanishi*. Toshkent: Ta'lim va iqtisodiy o'sish.
4. Yusupov, D. (2020). *Mehnat migratsiyasi va inson kapitalining xalqaro taqsimoti*. Tashkent: Iqtisodiy va ijtimoiy tahlil.
5. Suyunov, R. (2018). *Xalqaro mehnat bozori va iqtisodiy integratsiya*. Toshkent: Xalqaro iqtisodiy aloqalar.
6. Raximov, M. (2022). *Xalqaro miqyosda mehnat migratsiyasining ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlari*. Tashkent: Migratsiya va ijtimoiy barqarorlik.
7. Yuldashev, S. (2021). *O'zbekistonda xalqaro ta'lim tizimi va yoshlar ta'limini rivojlantirish*. Toshkent: Ta'lim va xalqaro aloqalar.